

Prace Komisji Geografii Komunikacji PTG

2021, 24(1), 103-105

RECENZJA: J.-P. RODRIGUE (RED.) – THE GEOGRAPHY OF TRANSPORT SYSTEMS, HOFSTRA UNIVERSITY, HEMPSTEAD NY, 2020, [HTTPS://TRANSPORTGEOGRAPHY.ORG](https://transportgeography.org)

Review: J.-P. Rodrigue (ed.) – The Geography of Transport Systems, Hofstra University, Hempstead NY, 2020, <https://transportgeography.org>

Maciej Tarkowski

Zakład Rozwoju Regionalnego, Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej, Uniwersytet Gdański, J. Bażyńskiego 4, 80-309 Gdańsk

e-mail: maciej.tarkowski@ug.edu.pl

<https://orcid.org/0000-0002-9424-940X>

Subdyscyplina geografii transportu wnosi nie tylko istotny wkład do dorobku badań geografii społeczno-ekonomicznej. Ma także ugruntowaną pozycję w strukturach akademickiej dydaktyki. Dostępność, a właściwie niedostępność podręczników całościowo omawiających tą problematykę w języku polskim, w sposób adekwatny do aktualnego stanu wiedzy pod względem metodycznym, teoretycznym i faktograficznym wydaje się podstawową barierą efektywnego nauczania. Podręczniki opracowane w ramach dorobku pokrewnych dyscyplin, z reguły są przynajmniej częściowo nieadekwatne pod względem treści. Nie bez znaczenia może być również bariera językowa.

Naprzeciw niemal wszystkim wskazanym ograniczeniom wychodzi podręcznik powstały pod redakcją

J.-P. Rodrigue pt. *The Geography of Transport Systems*. Największym atutem tej pracy jest, podkreślona w tytule, systemowość podejścia. Nie jest to podręcznik tylko o geograficznych prawidłowościach funkcjonowania poszczególnych gałęzi transportu, czy nawet systemu transportowego jako całości. Główny, znacznie szerszy zamysł najlepiej ilustruje pierwsze zdania wstępu: „Mobilność zawsze była podstawowym elementem życia gospodarczego i społecznego społeczeństw. Współczesnym procesom gospodarczym towarzyszy znaczny wzrost mobilności i wyższy poziom dostępności. Historyczne spojrzenie na ewolucję systemów transportowych podkreśla wpływ innowacji technologicznych oraz współzależność usprawnień transportowych ze zmianami gospodarczymi, społecznymi i przestrzennymi”.

Przyjęcie takiej optyki wydaje się uzasadnione nie tylko naukowo. Pozwala ono w zrozumiały sposób tłumaczyć wyzwania zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do transportu – dziedziny gospodarki pozostawiającej po sobie bardzo wyraźny ślad ekologiczny. Dzięki temu możliwe jest nie tylko ugruntowanie przedmiotowej wiedzy i umiejętności, ale także kształtowanie kompetencji społecznych zgodnie z postulatem społecznej odpowiedzialności uczelni.

Głównym pomysłodawcą podręcznika jest J.-P. Rodrigue – profesor w Katedrze Studiów Globalnych i Geografii Uniwersytetu Hofstra w stanie Nowy Jork. To utytułowany, globalnie rozpoznawalny badacz specjalizujący się w zagadnieniach transportu towarowego, logistyki, łańcuchów zaopatrzeniowych i terminali przeładunkowych. Problematykę tą analizuje głównie na przykładach transportu morskiego. W pracach nad omawianą publikacją wspiera go zespół ośmiu współautorów i współauterek z ośrodków akademickich w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie, a także z Francji i Belgii. Poszczególne części opatrzone są danymi ich autorów. Zarówno pomysłodawca, jak i dwóch współautorów – B. Slack i T. Notteboom – są wymieniani jako współtwórcy subdyscypliny, jaką jest geografia portów.

Przed omówieniem treści, a także atutów i słabości muszę wyraźnie zaznaczyć, że moje refleksje odnoszą się do wersji podręcznika dostępnego on-line na stronie <https://transportgeography.org>. W warstwie merytorycznej jest on zasadniczo tożsamy z wersją drukowaną – piątą edycją wydaną w 2020 r. przez wydawnictwo Routledge.

Wskazany sposób ujęcia problematyki przekłada się na strukturę podręcznika. Składa się on z dziesięciu rozdziałów. W rozdziale pierwszym zarysowano ramy pojęciowe i problematykę. Szczególnie ciekawe jest przedstawienie rozmienia geografii transportu poprzez pryzmat ośmiu podstawowych zasad. Tak przejrzysta, a zarazem zwięzła i rygorystyczna forma prezentacji wydaje się ułatwiać odbiór treści. Kolejne trzy rozdziały skupiają się na związkach transportu z zagospodarowaniem przestrzennym, społeczeństwem i gospodarką oraz energią i środowiskiem. Wyraźnie nawiązują do głównych założeń podręcznika. Tylko jeden rozdział, choć rozległy, poświęcony jest gałęziom transportu. Kolejne skupiają się na charakterystyce i funkcjonowaniu terminali, transporcie i dystrybucji towarów, transporcie miejskim, w końcu na polityce i planowaniu systemów transportowych. Ostatni rozdział poświęcony jest wyzwaniom przed jakimi stoi geografia transportu. Wśród nich wymieniono kwestie poprawy infrastruktury transportu, zagadnienia współzależności i zarządzania, społeczną i środowiskową odpowiedzialność oraz omówiono perspektywy rozwoju transportu. Dodatkową zawartość stanowią

dwa załączniki omawiające metody badań w geografii transportu oraz studia przypadków.

Główne atuty merytoryczne zostały już podkreślone – to podejście pozwalające dostrzec złożoność systemów transportowych i ich współzależność z składowymi nadsystemami. Tej optyce towarzyszy kolejna zaleta – dostrzeganie wieloskalarnego charakteru systemów transportu. Z jednej strony dominującą w wywodach skalą geograficzną jest skala globalna. Z drugiej strony liczne są lokalne odwołania do studiów przypadków. Kończąc omawianie zalet dodam, że pozytywne wrażenie wywarła na mnie precyzja języka połączona z prostotą wyводу. Krótkie akapity, klarowne definiowanie pojęć, wypunktowania ważniejszych treści, unikanie, tam gdzie nie jest to konieczne, nadmiernie skomplikowanej terminologii. Wydaje się, że ten ostatni aspekt jest szczególnie ważny w przypadku czytelników, dla których język angielski nie jest językiem ojczystym.

Recenzowany podręcznik, jak każda publikacja, ma swoje wady. Podręczniki, z racji swych funkcji obejmują kanon wiedzy i z reguły przygotowywane są ze szczególną starannością. Trudno zatem doszukiwać się poważnych wątpliwości natury merytorycznej. W mojej ocenie główne słabe strony podręcznika to rewers jego zalet – konsekwencja takiego, a nie innego zamysłu i jego urzeczywistnienia. Szerokość i kompleksowość ujęcia wykluczają jego szczegółowość. Każdy czytelnik profesjonalnie zajmujący się geografiami transportu będzie czuł niedosyt informacji w interesującej go węższej problematyce. I nie chodzi tu o oczywisty względem podręcznika niedosyt badacza, a nauczyciela akademickiego. Dominująca perspektywa globalna, choć równoważona lokalnie poprzez studia przypadków, nie pozostawia wiele miejsca na przykład na kontekst transformacji ustrojowej i jej znaczenia dla przekształceń transportu. Perspektywa globalna akcentuje rolę globalnych centrów i korytarzy transportowych. Nie koniecznie jest zachodniocentryczna, co mogłoby być prawdopodobne, biorąc pod uwagę afiliacje autorów. Pozostawia jednak na marginesie półperyferie i peryferie, co dla czytelnika na przykład z Europy Środkowo-Wschodniej może oznaczać pominięcie istotnych zagadnień.

Analizując przedstawioną argumentację nietrudno dostrzec jej bardzo pozytywny wydźwięk. Taki odbiór skłonił mnie do rekomendacji tej pracy czytelnikom Prac Komisji, bowiem sprawdził się on bardzo dobrze w mojej praktyce dydaktycznej. Być może wynikało to z dużej zbieżności problematyki. Przedmiot, na którym był wykorzystywany to Transport a zagospodarowanie przestrzenne. Wydaje mi się jednak, że sprawdziłby się również dobrze w kanonicznym przedmiocie jakim jest Geografia transportu. Trudniej odpowiedzieć mi na pytanie o adekwatność podręcznika do oczekiwań

studiujących. Nie sądzę, aby kwestie techniczne czy językowe stanowiły poważną barierę. Biorąc pod uwagę bardzo ograniczony wybór, propozycja ta wydaje się atrakcyjna. Przynajmniej jako wprowadzenie do problematyki czy zarysowanie globalnych ram dla bardziej szczegółowych analiz.

Na zakończenie warto podkreślić zaletę, jaką jest powszechna dostępność omawianej publikacji Nie

ma chyba obecnie bardziej dogodnej formy rozpowszechniania przekazu intelektualnego, szczególnie w warunkach pandemicznych obostrzeń, niż wykorzystanie Internetu. Nauczycieli akademickich dodatkowo powinna usatysfakcjonować zgoda autorów na wykorzystanie treści podręcznika, jako bezpłatnej pomocy dydaktycznej.

Maciej Tarkowski